

16.4.2003

2373/4/02

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Kaija Tanttinen-Laakkonen

KESKUSSAIRAALAN MENETTELY KAIHILEIKKAUSTEN YHTEYDESSÄ
(seloste)

Kantelija arvosteli Kanta-Hämeen keskussairaalan menettelyä hänelle suoritettujen kaihileikkausten yhteydessä, jolloin hänen oikea silmänsä sokeutui. Hän arvosteli myös sitä, että lääkärin vaihtamisella kesken leikkausten loukattiin hänelle potilaana kuuluvaa itsemääräämisoikeutta. Hän ei olisi kertomansa mukaan suostunut toisen silmän leikkaukseen, jos hän olisi ollut tietoinen lääkärin vaihtumisesta. Silmätautien ylilääkärin poistuminen kesken leikkauksen lounaalle loukkasi häntä. Vastoin aiempaa ilmoitusta leikkausta jatkoi kantelijalle tuntematon silmätautien erikoislääkäri. Kantelija pyysi oikeusasiamiestä tutkimaan, toimiko erikoislääkäri ammattieettisten säännösten ja virkavelvollisuuksiensa mukaisesti, kun tämä jatkoi leikkausta kantelijalle aheutuneesta kivusta huolimatta.

Potilaan hoitaminen yhteisymmärryksessä hänen kanssaan

Kantelija totesi antaneensa suostumuksensa molempien silmiensä yhtäaikaiseen leikkaukseen siinä uskossa, että ylilääkäri leikkaa hänen kummatkin silmänsä. Kantelija muistaa ylilääkärin lupanneen tehdä näin. Ylilääkäri ei kuitenkaan muista sanoneensa näin kantelijalle. Hoitosuunnitelmalomakkeeseen on merkitty vain ylilääkärin nimi. Kantelijan mukaan hän olisi kieltäytynyt oikean silmän leikkauksesta, jos hän olisi tiennyt erikoislääkäri suorittavan sen. Ylilääkärin käsityksen mukaan kantelija ei voinut yleisen maksuluokan potilaana esittää toivomuksia leikkaavasta lääkäristä.

Asiakirjoista saatavan selvityksen perusteella oikeusasiamies totesi, että tällaisen selvityksen antamisesta ei ole merkintää kantelijaa koskevissa Kanta-Hämeen keskussairaalan potilasasiakirjoissa. Tältä osin oli siis menetelty potilasasiakirjoja koskevan asetuksen vastaisesti. Asiakirjoista ei käynyt ilmi, mitä leikkauksen suorittamisesta oli sovittu kantelijan ja ylilääkärin kesken.

Oikeusasiamiehen käsityksen mukaan potilaslain 5 §:ssä potilaalle säädetty tiedonsaantioikeus pitää sisällään tiedon myös leikkauksen suorittavasta lääkäristä. Vaikka potilas ei pääsääntöisesti voi julkisessa terveydenhuollossa valita leikkaavaa lääkäriä, tiedolla leikkaa vasta lääkäristä voi olla potilaalle tärkeä merkitys hänen harkitessaan suostumustaan toimenpiteeseen, niin kuin kantelijan kohdalla oli käsitykseni mukaan asianlaita. Kantelijan tapauksessa oli asiassa saadun selvityksen mukaan kysymys ennalta suunnitellusta, työjärjestyksen mukaisesta lääkärin vaihtumisesta, josta hänelle olisi tullut

ilmoittaa jo ennen leikkauksen aloittamista, jotta hän olisi voinut käyttää hänelle potilaslain mukaan kuuluvaa itsemääräämisoikeutta.

Asiakirjoista käytettävissä olevan selvityksen perusteella oikeusasiamiehen käsitys oli, että kantelija ei Kanta-Hämeen keskussairaalaan saanut potilaslain 5 §:ssä tarkoitettuja riittäviä tietoja niistä seikoista, joilla olisi ollut merkitystä päätettäessä hänen hoitamisestaan eikä hänen hoitoaan siten toteutettu potilaslain 6 §:ssä edellytetyllä tavalla yhteisymmärryksessä hänen kanssaan. Kantelijalle potilaslain 5 §:n mukaan kuulunut tiedonsaantioikeus olisi turvannut hänen itsemääräämisoikeuttaan ja perustuslain 7 §:ssä säädettyä henkilökohtaista vapauttaan.

Oikeusasiamies katsoi ylilääkärin menetelleen asiassa edellä kuvatulla tavalla lainvastaisesti.

Oikean silmän kaiholeikkauksessa käytetyt menetelmät

Asiakirjoista saadun selvityksen ja lääketieteellisten asiantuntijalausuntojen perusteella Oikeusasiamies totesi käsityksensä, että erikoislääkäri ei soveltanut yleisesti hyväksytyjä ja kokemusperäisiä perusteltuja menettelytapoja koulutuksensa mukaisesti, kun hän ei verensyöksyn ja silmän sokeutumisen välttämiseksi täydentänyt puudutusta, seurannut kantelijan verenpainetta, antanut hänelle rauhoittavaa lääkitystä ja noudattanut normaaleja silmäkirurgisia periaatteita lasiaispaineen hallitsemisessa ja kudosten käsittelyssä. Nämä toimenpiteet olisivat kuuluneet laadultaan hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon.

Äkillisen suonikalvonalaisen verensyöksyn jatkohoidon laiminlyönti

Asiantuntijan mukaan kantelijan kohdalla ei ryhdytty jatkotoimenpiteisiin veren poistamiseksi oikeasta silmästä ja verkkokalvon kiinnittämiseksi. Asiantuntija toteaa, että noin puoleen äkillisen verensyöksyn sokeuttamista silmistä voidaan palauttaa käyttökelpoista näkökykyä oikein suoritettulla korjausleikkauksella. Kantelijan tapauksessa oikea menettely olisi ollut aloittaa systeeminen kortikosteroidihoito vahingon rajoittamiseksi, arvioida silmän tila ultraäänitutkimuksella uudelleen kahden viikon sisällä ja suorittaa korjausleikkaus. Kahden viikon kuluttua silmän sarveiskalvo oli asiantuntijan mukaan kirkas ja etukammio oli olemassa, joten lähtötilanne korjausleikkaukselle oli suotuisa. Kantelijan hoito kuitenkin päätettiin neuvottelematta enää lasiaiskirurgin kanssa. Asiantuntijan mukaan kantelijan suonikalvonalaisen verensyöksyn vuoksi tarpeellinen jatkohoito laiminlyötiin. Asiantuntija piti jokseenkin todennäköisenä, että oikean silmän sokeutuminen olisi voitu toisin toimien välttää.

Asiakirjoista saadun selvityksen ja lääketieteellisten asiantuntijalausuntojen perusteella Oikeusasiamies totesi käsityksensä, että kantelijan suonikalvonalaisen verensyöksyn vuoksi tarpeellisen jatkohoidon laiminlyömisestä olivat vastuussa sekä Kanta-Hämeen keskussairaala että Tampereen yliopistollinen sairaala.

Toimenpiteet

Oikeusasiamies antoi silmätautien erikoislääkärille huomautuksen vastaisen varalle laiminlyönneistä tunnistaa kohonnut lasiainpaine sekä ryhtyä toimenpiteisiin lasiainpaineen vähentämiseksi ja suonikalvonalaisen verensyöksyn välttämiseksi.

Oikeusasiamies saattoi silmätautien ylilääkärin ja erikoislääkärin tietoon esittämänsä käsitykset potilaan hoitamisesta yhteisymmärryksessä hänen kanssaan sekä käsityksensä velvollisuudesta huolehtia kantelijan kivun hoidosta ja hänen valvonnastaan leikkausten aikana.

Lisäksi hän saattoi ylilääkärin tietoon käsityksensä potilasasiakirjoissa olevien merkintöjen puutteellisuuksista. Hän kiinnitti tämän huomiota vastaisen varalle huolellisten ja asianmukaisten potilasasiakirjamerkintöjen tekemisen tärkeyteen ja potilasasiakirjojen laatimista koskevien säännösten noudattamiseen.

Oikeusasiamies saattoi vielä Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin johtajaylilääkärin ja Tampereen yliopistollisen sairaalan vs. johtavan lääkärin tietoon käsityksensä suonikalvonalaisen verensyöksyn ja tkohoidon laiminlyömisestä.